

Meditatief moment 1 oktober 2024 om 19.00 uur

De Bosbeskapel Wijkgemeente Den Haag - Zuidwest

Voorganger: Renske Visser

Kunstwerk 'De Stilte in', Hannelieke van de Beek

Welkom

Goedenavond, welkom bij het 2^e Meditatieve Moment ter gelegenheid van de tentoonstelling *Leven in Gods Licht* in de Haagse Protestantse Kerk De Bosbeskapel.

We zijn hier omringd door 17 kunstwerken gemaakt met verschillende materialen, maar voor het grootste deel met naald en draad. De doeken stralen zoveel licht uit. Wie hier komt, raakt onder de indruk. Je kunt ze nog bekijken tot en met 27 oktober.

Vanavond luisteren we naar muziek van de cd *Chante et Marche: Zing en Loop* van de zusters van het Monastère des Dominicaines Notre Dame de Beaufort in Bretagne. Zij zingen liederen op muziek van het Keur Moussa uit Senegal, waarbij de zang onder meer begeleid wordt door de kora, de West-Afrikaanse harp.

Mijn naam is Renske Visser.

Als teken van onze verbondenheid met het Licht steken we de Gemeentekaars aan de Paaskaars aan.

Lied: We luisteren naar: *Invitation à la Louange*, uitnodiging tot het Lof.

Inleiding

Ik heb gekozen voor het kunstwerk met de titel *De Stilte in*. Een borduurwerk of stikwerk met gouddraad op stof dat voor het grootste deel geveerd is in verschillende zandtinten, bovenaan is het grijsblauw. Het is het beeld van een woestijn met grijsblauwe rotsen op de achtergrond onder een grijze hemel. Rechts onderaan ligt een merksteen. Een merksteen, het teken dat anderen ons zijn voorgegaan, de woestijn door, de stilte in. Wij hoeven alleen maar opmerkzaam te blijven om de merkstenen gewaar te worden.

Een van de mensen die voor mij een merksteen was op mijn tocht de stilte in, was Henk Jongerius, dichter, priester en prior van het Dominicanenklooster Huissen. In Protestantse kring is hij bekend van de vele liederen die hij geschreven heeft en die opgenomen zijn in het Liedboek, zoals Lied 601:

'Licht dat ons aanstoot in de morgen, voortijdig licht waarin wij staan, koud, een voor een, en ongeborgen, licht overdek mij, vuur mij aan. Dat ik niet uitval, dat wij allen zo zwaar en droevig als wij zijn niet uit elkaars genade vallen en doelloos en onvindbaar zijn.'

(Opmerking: helaas door mij ten onrechte toegeschreven aan Henk Jongerius, de dichter is Huub Oosterhuis. Henk Jongerius schreef onder meer Lied 647: *Voor mensen die naamloos*).

Een enkeling zal zich Henk Jongerius herinneren van de lezing die hij hier ooit op een Medewerkersavond heeft gegeven. Ik mocht hem ontmoeten op een retraite in het Monastère des Dominicaines Notre Dame de Beaufort in Bretagne. Hij noemde dit zijn geliefde klooster waar hij vakantie hield, waar hij genoot van de werkelijk heerlijke maaltijden met een goed glas wijn, van de wandelingen op het landgoed, maar bovenal van de zang en de muziek van de zusters in de kapel. Soms zong hij zelf mee. In zijn vakantie begeleidde hij ons naar *De weg van Stilte*, het boek van Anthony de Mello. Elke ochtend lasen we een gedeelte van een hoofdstuk, daarna gingen we de stilte in, eerst samenzittend, vervolgens alleen verder. Aan het eind van de middag was er ruimte voor gesprek.

Dit jaar, op 23 april 2024, is Henk Jongerius overleden.

Toen ik nadacht over het kunstwerk, realiseerde ik me dat hij mij op de weg van de stilte heeft gezet, sindsdien ben ik er niet meer van afgeweken.

Lied: We luisteren nu naar *Viens Seigneur*, Kom Heer

Meditatief moment

De woestijn in. De stilte in.

Jezus trok 40 dagen de woestijn in nadat Johannes hem had gedoopt.

In de Bijbel komt het getal 40 veelvuldig voor. 40 heeft betrekking op voorbereiding en verwachting, maar ook op vasten en boetedoening, of zuivering. De zondvloed duurde 40 dagen en nachten (Genesis 7:12), Noach wachtte 40 dagen voordat hij de ark opende (Genesis 8:6). Jezus vastte 40 dagen in de woestijn.

Hoe belangrijk de Bijbel dit verhaal vindt, blijkt wel uit het feit dat het zowel in Mattheus als in Lucas staat. Beide keren in het 4^e hoofdstuk. 4: het getal van de volkomenheid. In Mattheus staat na de laatste verzoeking: *'Aanbid de Heer, uw God, vereer alleen Hem.'* In Lucas staat: *'Jezus keerde gesterkt door de Geest terug naar Galilea.'* Daarna begon hij aan de verkondiging.

De druilerige kille herfst die hier plotseling is ingetreden nodigt uit om een tocht te maken naar een goudgele zandwoestijn met een strakblauwe lucht erboven. We lijken dan vergeten de hitte overdag, de kou in de nacht, de onherbergzaamheid, de eenzaamheid.

Dag Hammar skjöld beschrijft volgens mij zo'n woestijngevoel in zijn bundel *Merkstenen*:

'Zo was het
Verder word ik gedreven,
een onbekend land in.

De grond wordt harder,
de lucht prikkelender, kouder.
Aangeraakt door de wind,
die mij toewaait
van mijn onbekende doel

trillen de snaren
in afwachting.

Aldoor vragend
zal ik aankomen,
daar waar het leven wegklinkt –
een heldere zuivere toon
in de stilte.'

Als we vol verlangen naar die heldere zuivere toon de stilte ingaan, komen we onszelf tegen, onze gedachten, onze gevoelens van allerlei aard.

Meister Eckhart, schrijft, in een vertaling van Huub Oosterhuis

'God is altijd bereid
wij zijn onbereid

God is ons nabij,
maar wij zijn ver van hem.

God is binnenin.
Wij zijn buiten.

God is vriend
wij zijn vreemd.

Wie op alle plaatsen thuis is, die is aan God gewaagd.
en wie door alle levenstijden heen
een met zichzelf wordt,
hem is God hier en nu.

In wie stil wordt
en tot zwijgen komt al wat geschapen is
in hem baart God zijn eengeboren zoon.'

Meister Eckhart schreef ook: 'Stilte is de taal van God.'

Maar voor we zover zijn, dat het werkelijk stil wordt in ons ... In de Bijbel wordt gesproken over de demonen die Jezus kwelden in de woestijn. In de stilte ontmoeten wij de demonen in onszelf. De schrijfster Renate Dorrestein is weleens gevraagd: 'Hoe verzin je al die gruwelijkheden?' Haar antwoord was: 'Alle monsters zitten in ons.' Er hoeft maar iets te gebeuren of ze komen tevoorschijn. Maar als dit is wat er is, hoe komen we dan bij de Stilte die de taal is van God?

'Stilte', zegt Anthony de Mello en vele mystici zeggen dat met hem: 'is voorbij de woorden en gedachten komen. Het probleem met woorden en gedachten is, dat ze beperkt zijn. God is niet zoals iedereen zegt dat hij is. Hij is niet zoals we hem voorstellen of denken dat hij is.

Dat is het probleem met woorden en gedachten. De ideeën en gedachten die we over God gevormd hebben, kunnen zelfs struikelblokken zijn voor onze en andermans zoektocht naar God.' Daarom wijst De Mello de weg naar de stilte. 'Wil je de stilte ervaren? Dan is begrip de eerste stap. We moeten ons realiseren dat God niets te maken heeft met het beeld dat wij ons van hem vormen.' Is dat schokkend? Wordt alles nu in twijfel getrokken? Ik vraag me dat af.

'Stel je eens voor: Ik heb nog nooit van mijn leven lavendel geroken. En ik vraag je: 'Hoe ruikt lavendel? Wat zeg je? Neem er maar even de tijd voor om mij te beschrijven hoe lavendel ruikt. Ik wacht wel even ... Ik begrijp dat je nu dat je je best doet maar ik weet ook zeker dat – hoe precies je de geur ook probeert te verwoorden.... ik zal geen lavendel ruiken.'

Daarom zegt De Mello: 'Als we niet eens in staat zijn om zoiets simpels als de geur van een bloem te beschrijven, hoe zouden we dan Godservaringen kunnen beschrijven? We kunnen een poging doen, dat wel. Maar onze woorden blijven tekortschieten.

Henk Jongerius verwoordt het zo in het gedicht *De letters van uw naam*:

'De letters van uw naam
zijn als een open raam
dat naar een venster ziet:
een beeld ontwaar je niet.'

In de 14^e eeuw schreef een onbekende monnik in *De wolk van niet weten*: 'Wilt u weten wie God is? Er is maar een manier om dat te weten te komen: Door het niet te weten.'

'Hij bedoelt,' schrijft De Mello, je moet boven je verstand en je gedachten uitgaan, dan pas zul je in staat zijn God via je hart waar te nemen. En de Bijbel? De Bijbel is een merksteen, een wegwijzer die ons een hint geeft.'

Stel je voor: Ik heb heel veel over Parijs gehoord. Het moet er prachtig zijn. Op een dag besluit ik erheen te gaan. Onderweg kom ik een bordje Parijs tegen. 'Hé, daar is Parijs,' roep ik. Ik bekijk het bord goed, en ga terug naar huis, maar wel met een gevoel van: Is dat alles? Heb ik daarom die hele reis gemaakt? 'Ben je naar Parijs geweest?' vragen mijn kinderen. 'Je bent zo snel terug.' 'Jazeker, maar ik begrijp niet dat iedereen daar nu zo enthousiast over is.' 'Wat heb je gezien dan?' 'Een wit bord met zwarte letters: P A R I.' 'Maar dat is Parijs niet, dat is alleen het bord richting Parijs.' En dat is wat de Bijbel is: een richtingaanwijzer. Ik was in de goede richting.

'Woorden kunnen misverstanden oproepen. Jij wijst naar boven de lucht in en je zegt: 'Kijk, daar is de maan al.' Ik zie jouw wijsvinger en vraag: 'Is dat nou de maan?' Dat is het gevaar van woorden. Wat voor de een vanzelfsprekend is, is dat voor de ander niet.'

Een man loopt op een dag in de herfst met windkracht 8 naar het uiteinde van de Scheveningse Pier. Hij ziet de hoge golven van de Noordzee en roept vol verwondering: 'Oh, wat is de zee overweldigend en uitgestrekt!' Op dat moment komt een visje voorbij. Dat visje is lekker aan het rondzwemmen in de golven. Hij hoort de man en vraagt: 'Waar is die

zee dan? 'Daar zwem jij in.' Het visje kijkt om zich heen, hij ziet alleen water. Hij herkent de zee niet.

'Zou dat met ons soms het geval zijn? Zou het kunnen dat God recht in ons gezicht staart, maar dat wij hem niet herkennen, omdat we ons vastpinnen op een bepaalde beeldvorming?

Stilte is de eerste stap naar God en naar het inzicht dat onze beeldvorming zeer waarschijnlijk beperkt is. Stilte, voorbij de woorden, gedachten en emoties. Beelden, gedachten, emoties horen bij ons, maar probeer eens in stilte: al die beelden, gedachten en emoties te laten komen en gaan, komen en gaan. Word je bewust van je zintuigen en gebruik ze. Ga eens rechtop zitten met beide voeten op de grond, de ogen gesloten of half geloken en voel de ademhaling onder je neus. Probeer alleen maar te ruiken, proeven, kijken, luisteren en voelen.'

...

'Kijk naar de schepping,' vervolgt De Mello. 'Kijk en observeer – zonder oordeel. Ik hoop van harte dat het je gegund wordt om zo te leren kijken, want dan zul je in vrede zijn en zal de stilte bezit van je nemen, dan zul je in staat zijn echt te zien.'

En te ervaren wat de Vietnamese monnik Thich Nhat Hanh bedoelt in het gedicht *Noem mij bij mijn ware namen*

'...

Ik ben de kikker die vrolijk rondzwemt in het heldere water van de vijver,
en ik ben de ringslang die geluidloos nadert
en zich met de kikker voedt.

Ik ben het kind in Oeganda, vel over been,
mijn benen zo dun als bamboestokjes
en ik ben de wapenhandelaar
die dodelijke wapens levert aan Oeganda.

Ik ben het twaalfjarige meisje,
vluchteling op een boot,
dat zich in de zee werpt
na door een zeepiraat te zijn verkracht,
en ik ben de piraat, mijn hart nog niet in staat
te begrijpen en lief te hebben.

...'

We kunnen dit verder zelf invullen met namen van mensen in onze tijd, met namen van mensen in onze omgeving, met onze eigen namen.

Thich Nhat Hanh besluit dit gedicht met de volgende 2 strofes:

'Noem me alstublieft bij mijn ware namen,
zodat ik al mijn huilen en lachen tegelijk kan horen,
zodat ik kan zien dat mijn vreugde en verdriet een zijn.

Noem me alstublieft bij mijn ware namen,
zodat ik kan ontwaken en de deur van mijn hart
open kan blijven staan,
de deur van mededogen.'

Meditatieve stilte

Muziek: de stilte wordt afgesloten met *Blanche Couronne*, witte kroon.

Gebed

Eeuwige,
Wij danken u dat we vanavond hier mochten samenkomen.

Wij danken u voor de merkstenen in de woestijn,
die ons door het duister heen, voorbij onze angst en pijn
leiden naar de stilte, de Bron van Liefde, Wijsheid en Mededogen

waar onze oordelen en vooroordelen oplossen
waar we de eenheid ervaren met al wat leeft,
onze verbinding met de hele Schepping.

Verleen ons de genade van het stil worden,
de stille zang van de Geest te horen
die als een rivier ons innerlijk doorstroomt.

Breng ons rusteloze hart tot rust.
Doe ons zwervende,
op hol geslagen geest bedaren.

Nu, op dit moment
waarin we in verbondenheid met het gehele universum
en al haar veelkleurige schepselen

binnengaan in
het lied van liefde,
het gebed van stilte.

...

Amen

Muziek. Tot slot luisteren we naar: *Tropaire à St. Dominique*, hymne aan de heilige Dominicus en naar *Salve*, toewijding.